

Departementaal vertrouwelijk
Duiding Maatschappelijke impact
COVID-19 (nr.26)

Maandag 15 maart 2021
Geactualiseerd 11.00 uur

Kerneenheid
Analyse

Duiding

- Ondanks de uit de hand gelopen demonstratie op het Malieveld lijkt de demonstratiebereidheid in de afgelopen weken weinig te zijn toegenomen. Het Malieveld was het sluitstuk van twee maanden demonstraties, waarbij vooral de vasthoudende groep die zich al langer verzet tegen de coronamaatregelen op de been lijkt te komen. De openbare ordeverstoringen en confrontaties met de politie kwamen overeen met het beeld van de afgelopen maanden. Wel groeien enkele Telegramgroepen waar tot demonstraties wordt opgeroepen gestaag; beelden van politie-ingrijpen zijn koren op de molen van sommige tegenstanders van het coronabeleid.
- Het draagvlak voor en de naleving van de meeste coronamaatregelen blijft onder druk staan. Daarnaast voeren enkele beroepsgroepen actie voor meer versoepelingen. De dalende steun voor de coronamaatregelen is niet verwonderlijk: het urgentiegevoel voor de coronamaatregelen neemt af wanneer kerncijfers zoals ziekenhuisopnames dalen, door zichtbare effecten van de vaccinatiecampagne en (uitzicht op) vaccinaties, of door ervaren willekeur bij het versoepelen van de maatregelen.
- Het draagvlak kan verder afnemen wanneer de bevinding meer richtbaarheid krijgt dat ouderen bepaalde gedragsregels (vooral thuisblijven en testen bij klachten) minder goed naleven dan jongeren, ondanks het feit dat het draagvlak voor deze gedragsregels bij hen lager is dan onder ouderen. De beperkende maatregelen raken jongeren in diverse opzichten extra hard, het verschil in naleving kan leiden tot verontwaardiging.
- Hoewel de vaccinatiebereidheid onverminderd hoog blijft, kunnen berichten over het tijdelijk opschorten van het AstraZeneca-vaccin in diverse landen waaronder Nederland vanwege mogelijke bijwerkingen er toe leiden dat mensen zich niet meer met dit specifieke vaccin willen laten vaccineren. Ze kunnen hun oproep tot vaccinatie afzeggen of uitstellen.

Situatiebeeld

Draagvlak voor de maatregelen

- Er is verdeeldheid over de aanpak en het beleid van de Rijksoverheid. Vier op de tien Nederlanders vindt dat de overheid Nederlanders te veel beperkt in hun vrijheid. De helft van de Nederlanders is tevreden met de communicatie vanuit de Rijksoverheid.
- Het draagvlak van de maatregelen staat onder druk. Nog maar iets meer dan de helft van het EenVandaag opiniepanel steunt het verlengen van de avondklok en ook een rapport over de campagne 'Alleen Samen' ziet afnemend draagvlak voor de maatregel. Er is vooral veel frustratie vanwege de gebroken belofte die bij invoering van de avondklok werd gedaan, dat deze maatregel als eerste weer zou worden ingetrokken. Onderzoek door Resono laat zien dat mensen zich door het langere avondlicht minder goed aan de avondklok houden; op sommige plaatsen was het rond 20 februari na 21.00 uur tweemaal drukker op straat dan gemiddeld vóór februari, met het ingaan van de zomertijd op 28 maart kan dit een grotere rol gaan spelen.
- Er is weinig draagvlak (25-30 procent) voor het afspreken met maximaal een persoon. Wel bestaat er veel draagvlak voor de afgekondigde versoepelingen. Meer dan 70 procent van het EenVandaag panel geeft aan de versoepelingen te steunen.
- Ook de naleving van de maatregelen neemt langzaam af. Een kleine meerderheid geeft bij EenVandaag aan dat zij het moeilijk vinden alle regels na te leven. Dit was eerder een minderheid van de mensen. Ook geeft voor het eerst een kwart van de mensen aan de maatregelen helemaal niet meer op te volgen. Het rapport over 'Alleen Samen' toont eenzelfde beeld. Zo laat slechts 30 procent zich testen bij lichte klachten en houdt 14 procent zich consequent aan de thuisquarantaine.
- Het nalevingsonderzoek van het RIVM laat zien dat er voor bepaalde gedragsregels 'een duidelijk ander patroon is dan bij draagvlak': de naleving van de avondklok, het bewaren van afstand en het vermijden van drukke plekken worden het beste nageleefd door oudere respondenten. Maar het thuisblijven of laten testen bij klachten wordt juist vooral gedaan door de jongste leeftijdscategorieën, hoewel voor deze gedragsregels onder jongeren minder draagvlak is dan onder ouderen.
- Het opiniepanel werd deze week ook bevraagd over de plannen voor het vaccinatiebewijs. Hieruit kwam naar voren dat een kleine meerderheid het een goed plan vindt. Zij geven aan het een logische stap te vinden om mensen die reeds gevaccineerd zijn meer vrijheden te geven. Daarnaast zou het goed voor de economie zijn. Meer dan een derde is tegen omdat zij vrezen voor een verkapte vaccinatieplicht en een tweedeling in de samenleving.
- Mensen noemen een vaccinatiebewijs op Telegram een verkapte verplichting om 'de burger' te vaccineren. Enkele complotdenkers stellen dat de overheid dit doet om te garanderen dat elke burger wordt gechipt. Vanaf het begin van de pandemie zaait een kleine minderheid anti-vaxxers en complotdenkers op sociale media twijfel over vaccinaties en de mogelijke bijwerkingen hiervan, dat was afgelopen week niet anders.

- Nederland stopt tot 29 maart uit voorzorg met het vaccineren met AstraZeneca. Afgelopen week was er veel media-aandacht voor mogelijke gevaarlijke bijwerkingen met het vaccin. Eerder nam minister De Jonge nog de uitspraak van het Europese medicijnagentschap EMA over, dat er geen aanwijzingen waren dat het coronavaccin van AstraZeneca niet veilig was. AstraZeneca kampt al langer met een slechte reputatie, onder meer door de leveringsproblemen.
- Onduidelijkheid over leveringen en zorgen over mogelijke bijwerkingen van AstraZeneca raken aan de Nederlandse vaccinatiestrategie, waarvan dit vaccin een belangrijk onderdeel uitmaakt. Als het vaccin over twee weken weer gebruikt wordt, willen mensen mogelijk niet met dit vaccin gevaccineerd worden. De veranderende standpunten over het gebruik van dit vaccin van de Nederlandse overheid en afwijkende visies ten opzichte van andere landen kan het vertrouwen in de overheid negatief beïnvloeden.
- Voor anti-vaxxers is het bericht dat Nederland toch twee weken stopt met AstraZeneca een bevestiging van hun eigen gelijk. Ze benadrukken dat vaccineren onveilig zou zijn en dat minister De Jonge niet te vertrouwen is, omdat hij kort voor het besluit om het gebruik van vaccin te pauzeren aangaf dat het gebruik veilig was.
- INretail heeft de rechtzaak over de coronamaatregelen verloren. Winkels moeten grotendeels dicht blijven en click en collect blijft de norm. De rechter verwijst naar het OMT, dat stelt dat de situatie op dit moment nog ernstig zorgelijk is waardoor het voortduren van de maatregelen proportioneel en evenredig is. INretail blijft erbij dat de staat alle belangen tijdens de coronacrisis onvoldoende tegen elkaar afweegt.

Maatschappelijk ongenoegen

- Op zondag 14 maart waren er wederom demonstraties tegen de coronamaatregelen. Op het Malieveld in Den Haag was een demonstratie van 'Nederland in verzet, weg met dit kabinet'. Deze groep stond aan de wieg van de eerdere 'koffiedrinkacties' op onder andere het Amsterdamse Museumplein. Het maximaal aantal van tweehonderd demonstranten was al om 13.00 uur gehaald. Toen het de politie niet lukte om verdere toestroom te verhinderen, werd besloten om de demonstratie te ontbinden. Tijdens de onrustige ontruiming zijn meerdere charges uitgevoerd en is het waterkanon ingezet en een waarschuwingsschot gelost. Om 16.00 uur zijn de meeste demonstranten vertrokken. Uiteindelijk zijn er twintig aanhoudingen verricht.
- In Amsterdam bracht een demonstratie tegen de coronamaatregelen ongeveer honderdvijftig mensen op de been. Deze demonstratie werd net als in de afgelopen weken ontbonden. Daarbij werden drie mensen gearresteerd en zijn twintig boetes uitgedeeld voor het niet naleven van de coronamaatregelen.
- In reactie op de demonstratie op het Malieveld wordt net als in de afgelopen maanden de confrontatie met de politie eenzijdig belicht: volgens de demonstranten was alleen de politie gewelddadig. Online circuleren onder meer foto's van een demonstrant die klappen kreeg en door een politiehond is gebeten en beelden van een duw van een agent in burger aan een demonstrante. Zij raakte daarbij een rijdende ME-bus. Op Telegram noemen mensen het een 'poging tot doodslag'. Dergelijke beelden wakkeren de boosheid onder demonstranten en in Telegramgroepen aan en kunnen de actiebereidheid doen toenemen.
- De Telegram-groep '14maartNederlandinVerzet', de organisator van demonstraties in de afgelopen weken en op het Malieveld op zondag 14 maart, groeide dit weekend van 8800 naar 9150 volgers.
- Kermisexploitanten hebben op donderdag 11 maart actiegevoerd in Amsterdam, Breda, Den Haag, Groningen, Deventer en Weert. Zij hebben symbolisch lege agenda's en portemonnees aan wethouders en politici gegeven. Alle acties verliepen vredig. De kermisexploitanten hebben aangekondigd komende week met nieuwe acties te komen. Volgens de branchevereniging breidt meer dan de helft van de 800 aangesloten ondernemers zich voor om met hun attracties de weg op te gaan om het verkeer te stremmen. De branche hoopt nog op een oplossing vanuit EZK maar keurt de acties niet af.
- In verschillende steden waren vorige week fakkeloptochten tegen het coronabeleid. In Alkmaar, Amersfoort, Gouda en Groningen gingen mensen de straat op om hun onvrede te uiten. Overal verliepen de tochten vreedzaam. In Amersfoort zegt Viruswaarheid de tocht te hebben georganiseerd. Welke organisatie er achter de andere tochten zit is niet duidelijk.
- De fysieke verkiezingscampagne van Forum voor Democratie leidt tot reacties op sociale media. Behalve het fysieke samenkomen, stelde voorman Baudet onder meer dat corona niet erger is dan een griep en dat er geen vaccin tegen bestaat. Men is op Twitter kritisch op de keuze van Forum voor Democratie om een fysieke campagne te houden, omdat Thierry Baudet hiermee bewust mensen in gevaar brengt. Anderen juichen de actie juist toe, omdat zij niet of beperkt geloven in de echtheid van het COVID-virus. De mogelijke vervolging van Baudet doordat hij handenschuddend is gefilmd, brengt extra commotie met zich mee. Diverse mensen reageren op Twitter dat hij zich aan de regels had moeten houden en geven aan dat het vervolgen van rechtse politici te verwachten was, omdat dit volgens hen altijd gebeurt. Als politici zoals minister Grapperhaus of minister Hoekstra een fout begaan, zou niet worden overgegaan tot vervolging – hoewel minister Grapperhaus wel degelijk een boete heeft betaald naar aanleiding van zijn bruiloft.